

از اطلاعات آمار علمی ایران
تیم ملی آمار ایران

دانشگاه علم و صنعت ایران

دانشگاه علم و صنعت ایران

دانشکده مهندسی عمران

۳۰ / ۸ / ۱۳۸۰

بررسی روشهای مختلف طراحی، ساخت و نگهداری راههای کم هزینه برای کشورهای در حال توسعه

سعید مبارک خمیس

پایان نامه کارشناسی ارشد

در رشته

مهندسی عمران - راه و ترابری

استاد راهنما: دکتر علی منصور خاکی

۲۹۹۵۰

013187

خرداد ماه ۱۳۸۰

تقدیم به :

پدر و مادر بزرگوارم

تقدیر و تشکر

بدینوسیله از زحمات استاد ارجمند آقای دکتر علی منصور خاکی که راهنمای اینجانب، در انجام پروژه و همینطور تهیه و ارائه این پایان نامه بودند سپاسگزاری و قدردانی می نمایم. همچنین لازم می دانم که نهایت تشکر و قدردانی خود را از جهاد سازندگی استان تهران و مازاندران که در طی انجام این پایان نامه از هیچ کمک و راهنمایی دریغ نوزیدند، اعلام نمایم. ضمناً از اعضاء محترم هیأت داور، آقایان دکتر محمود عامری و دکتر سعید منجم بخاطر حضور در جلسه دفاعیه صمیمانه تشکر می کنم. امیدوارم این پایان نامه مورد توجه کلیه علاقمندان واقع گردد.

خرداد ۱۳۸۰

چکیده

موضوع تحقیق در این پروژه بررسی روشهای مختلف طراحی ، ساخت و نگهداری راه های کم هزینه می باشد. برای این منظور ابتدا کاوش در متون انجام شده و نتایج آنها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. سپس بررسی وضعیت موجود کشورهای در حال توسعه مانند تانزانیا و کشورهای آفریقا انجام شده و چون محقق به اطلاعات کشور تانزانیا دسترسی کافی داشته لذا تمرکز موضوع بحث برای این کشور بوده است. استانداردهای کشورهای مختلف برای طراحی راههای کم هزینه با یکدیگر مقایسه شده و با توجه به هدف این تحقیق مناسبترین استاندارد برای این منظور پیشنهاد شده است. همچنین بررسی روشهای مناسب افزایش مقاومت خاک بسترراه انجام گرفته و با توجه به شرایط کشورهای در حال توسعه به ویژه تانزانیا بهترین روش برای تثبیت خاک بسترراه پیشنهاد شده است. در ادامه تحقیق در مورد نگهداری راه ها و تعمیرات مناسب بحث شده و بر اساس آن مدیریت تعمیر و نگهداری راه های کم هزینه پیشنهاد شده است. در خاتمه ارائه نتایج و پیشنهادات برای سایر محققین به ویژه آنها که مایلند در این زمینه کار کنند ارائه گردیده است.

فهرست مطالب

صفحه

موضوع

۱	فصل اول : تعریف مسأله
۱	۱-۱- مقدمه
۱	۲-۱- هدف
۲	۳-۱- موانع
۴	فصل دوم : کاوش در متون
۴	۱-۲- نیاز و اثر راههای روستائی
۱۴	۲-۲- معیارهای طراحی راههای روستائی
۲۴	۳-۲- طرح هندسی راههای کم هزینه در کشورهای در حال توسعه
۴۳	۴-۲- بررسی ها در آئین نامه های مختلف و معتبر دنیا
۴۳	۱-۴-۲- موسسه BCEOM , AUSTRROADS,AASHTO
۴۴	۲-۴-۲- آئین نامه TRRL
۴۵	۳-۴-۲- آئین نامه مؤسسه مرکزی تحقیقات جاده هند (CRRRI)
۴۶	۵-۲- تقسیم بندی راهها
۴۹	فصل سوم : روش تحقیق
	فصل چهارم : بررسی روشهای موجود ساخت راههای کم هزینه
۵۲	۱-۴- طرح هندسی راههای کم هزینه
۵۳	۱-۱-۴- ضوابط و معیارهای طرح هندسی راههای روستائی
۵۳	۱-۱-۱-۴- میزان آمد و شد
۵۵	۲-۱-۱-۴- سرعت طرح
۶۲	۳-۱-۱-۴- شیب طولی
۶۷	۴-۱-۱-۴- مسافت دید (فاصله دید)
۷۵	۵-۱-۱-۴- امتداد راه (پلان راه)

مرکز اطلاعات و کتابخانه ملی ایران
تهران

فهرست مطالب

صفحه

موضوع

۷۷	۴-۱-۱-۶- حدافل شعاع انحنای قوسهای افقی
۸۳	۴-۱-۱-۷- شیب عرضی راه
۸۷	۴-۱-۱-۸- طول تأمین بر بلندی (Super Elevation)
۹۲	۴-۱-۱-۹- عرض راه
۹۷	۴-۱-۱-۱۰- شیب شیروانیها
۱۰۱	۴-۱-۱-۱۱- فاصله آزاد جانبی تا موانع
۱۰۴	۴-۱-۱-۱۲- تعریض راه در قوسها
۱۰۹	۴-۱-۱-۱۳- قوسهای قائم
۱۱۲	۴-۱-۱-۱۴- ارتفاع قائم
۱۱۵	۴-۱-۱-۱۵- تقاطع های هم سطح
۱۲۰	۴-۲: بررسی روشهای مختلف تثبیت خاک برای راههای کم هزینه
۱۲۰	۴-۲-۱- مقدمه
۱۲۰	۴-۲-۲- تاریخچه تثبیت خاک
۱۲۲	۴-۲-۳- انواع خاکها
۱۲۴	۴-۲-۴- هدف تثبیت خاک و مصالح دانه ای
۱۲۵	۴-۲-۵- روشهای تثبیت خاک و مصالح دانه ای
۱۲۵	۴-۲-۵-۱- روشهای مکانیکی
۱۳۱	۴-۲-۵-۱-۱- کار بردهای تثبیت خاک مکانیکی
۱۳۵	۴-۲-۵-۱-۲- مشخصات فنی مصالح
۱۴۵	۴-۲-۵-۱-۳- مشخصات مصالح اساس شنی و یا سنگی
۱۵۰	۴-۲-۵-۱-۴- مشخصات مصالح اساس ماکادامی
۱۵۹	۴-۲-۵-۱-۵- تثبیت خاک با روش مهرا (MEHRA)

فهرست مطالب

صفحه

موضوع

۱۶۰	۶-۱-۵-۲-۴- دانه بندی مصالح طبق روش کشورمجارستان
۱۶۲	۷-۱-۵-۲-۴- طرح اختلاط مخلوط
۱۷۰	۲-۵-۲-۴- روشهای استفاده از ماده افزودنی Admixture
۱۷۰	۱-۲-۵-۲-۴- تثبیت خاک و مصالح سنگی با آهک
۲۰۹	۲-۲-۵-۲-۴- تثبیت خاک و مصالح سنگی با سیمان
۲۳۶	۳-۲-۵-۲-۴- تثبیت خاک و مصالح سنگی با قیر
۲۴۰	۶-۲-۴- روشهای مختلف برای تعیین ماده تثبیت کننده مناسب
۲۴۰	۱-۶-۲-۴- روش FAA
۲۴۲	۲-۶-۲-۴- روش کشور هند
۲۴۳	۳-۶-۲-۴- محدوده دانه بندی مناسب برای انواع تثبیت خاک
۲۴۴	۴-۶-۲-۴- تعیین ماده تثبیت کننده وزارت راه مجارستان
۲۴۶	۳-۴- روشهای اجرایی راههای کم هزینه
۲۴۶	۱-۳-۴- مقدمه
	۲-۳-۴- روشهای بهبود و توسعه راهکارهای اجرایی راههای کم هزینه در کشورهای
۲۴۷	در حال توسعه
۲۴۷	۱-۲-۳-۴- مطالعات دقیق منطقه ای و جغرافیائی و توپوگرافی منطقه
۲۴۸	۲-۲-۳-۴- مطالعات اوضاع جوی منطقه
۲۴۸	۳-۲-۳-۴- مطالعات زمین شناسی منطقه عملیات
۲۴۹	۴-۲-۳-۴- مطالعات امکانات منطقه اعم از نیروی انسانی و ابزار آلات موجود
۲۵۲	۵-۲-۳-۴- مطالعات منابع و مصالح منطقه
۲۵۲	۳-۳-۴- مشخصات فنی خصوصی

فهرست مطالب

صفحه

موضوع

۲۵۲ ۴-۳-۳-۱- ساختن قطعات شاهد (مدل)

۲۵۳ ۴-۳-۳-۲- مطالعات آمد و شد منطقه ای

۲۵۴ ۴-۳-۳-۳- احداث راه بصورت چند مرحله ای با توجه به نیاز منطقه

۲۵۴ ۴-۳-۳-۴- اجرای از مراحل کار در فصل مناسب

۲۵۶ ۴-۳-۳-۵- حذف عملیات اضافی غیر ضروری

۲۵۶ ۴-۳-۳-۶- استفاده از مصالح تثبیت کننده

۲۵۶ ۴-۳-۳-۷- اجرای عملیات بصورت مرحله ای در طول زمان

فصل پنجم: نگهداری راههای روستائی و کم هزینه

۲۵۷ ۵-۱- مقدمه

۲۵۷ ۵-۲- اهداف

۲۵۹ ۵-۳- رسیدگی کلی یا عمومی

۲۵۹ ۵-۳-۱- مسئولیتهای مهندسی نگهداری

۲۶۰ ۵-۳-۲- مبنای سیستم نگهداری

۲۶۱ ۵-۳-۳- اجراء و بکار گیری

۲۶۱ ۵-۳-۴- آموزش

۲۶۲ ۵-۴- برنامه ریزی و سازماندهی

۲۶۲ ۵-۴-۱- طبقه بندی عملیات نگهداری

۲۶۶ ۵-۴-۲- مدیریت اجرائی

۲۶۶ ۵-۵- برآورد نیازها

۲۶۶ ۵-۵-۱- نیازهای آماری

۲۶۷ ۵-۵-۲- صورت برداری

۲۷۲ ۵-۶- بازرسی

فهرست مطالب

صفحه	موضوع
۲۷۲	۵-۶-۱- اهداف
۲۷۳	۵-۶-۲- استمراری
۲۷۳	۵-۶-۳- علل خرابی و زوال
۲۷۴	۵-۶-۴- ثبت نقایص
۲۷۴	۵-۶-۵- ملاک و معیار تعمیر
۲۸۲	۵-۷- نیازهای کار
۲۸۳	۵-۸- عبور مرور (ترافیک)
۲۸۳	۵-۸-۱- نیاز به شمارش ترافیک
۲۸۵	۵-۹- خاکها ، توپوگرافی - آب و هوا
۲۸۵	۵-۱۰- استفاده از منابع
۲۸۵	۵-۱۰-۱- اولویتها
۲۸۸	۵-۱۰-۲- روش شناسی
۲۹۳	۵-۱۰-۳- منابع نیازها
۲۹۹	۵-۱۰-۴- اختصاص منابع
۳۰۰	۵-۱۰-۵- جدول کار
۳۰۱	۵-۱۰-۶- شیوه و روش ارزیابی
۳۰۸	۵-۱۱- نگهداری زهکش ، شانه ها و شیروانیها
۳۰۸	۵-۱۱-۱- سیستم زهکشی
۳۱۰	۵-۱۱-۲- مسائل مربوط به زهکشی
۳۱۲	۵-۱۱-۳- آبروهای کناری
۳۱۷	۵-۱۱-۴- پایاب ها و یخرفتها
۳۱۸	۵-۱۱-۵- پلهای کوچک (دهانه های کمتر از ۶ متر)

فهرست مطالب

صفحه

موضوع

۳۲۰	۵-۱۱-۶- پلهای بزرگ (بزرگتر از ۶ متر)
۳۲۲	۵-۱۱-۷- شانه ها
۳۲۵	۵-۱۱-۸- شیروانیها
۳۲۹	۵-۱۱-۹- اکیپ نگهداری
۳۳۴	۵-۱۲-۱۲- نگهداری راههای رویه سازی نشده
۳۳۴	۵-۱۲-۱- انواع نگهداری
۳۳۴	۵-۱۲-۲- گریدر زنی
۳۴۱	۵-۱۲-۳- درگینگ و جاروب کردن
۳۴۸	۵-۱۲-۴- شن ریزی مجدد
۳۵۱	۵-۱۲-۵- پر کردن و لکه گیری
۳۵۳	۵-۱۲-۶- غبار نشانی
۳۶۸	فصل ششم : نتیجه گیری و پیشنهادات

فصل دوم

- ۱۶ (۱-۲): استانداردهای طرح هندسی راههای روستائی
- ۱۹ (۲-۲): استانداردهای طرح هندسی
- ۲۱ (۳-۲): روشهای استفاده شده در برخی از کشورهای در حال توسعه
- ۲۳ (۴-۲): تقسیم بندی وسائل نقلیه و راهها
- ۲۸ (۵-۲): استانداردهای راه (TRRL)
- ۲۹ (۶-۲): نسبت پارامترهای مختلف با سرعت طرح
- ۴۴ (۷-۲): رشد وسائل نقلیه در کشورهای جهان

فصل چهارم

- ۵۶ (۱-۴): حداقل سرعت طرح (AASHTO)
- ۵۷ (۲-۴): سرعت طرح (BCEOM)
- ۵۷ (۳-۴): سرعت طرح (IRC)
- ۵۸ (۴-۴): سرعتهای طرح (سازمان برنامه و بودجه ایران)
- ۶۰ (۵-۴): مقادیر حداقل سرعت طرح (AUSTROADS)
- ۶۰ (۶-۴): سرعتهای طرح وزارت راه و ترابری کشور کنیا
- ۶۱ (۷-۴): سرعت طرح (TRRL)
- ۶۲ (۸-۴): شیب حداکثر در مناطق مختلف (AASHTO)
- ۶۳ (۹-۴): حداکثر شیب طولی (BCEOM)
- ۶۴ (۱۰-۴): حداکثر شیب طولی (AUSTROADS)
- ۶۵ (۱۱-۴): حداکثر شیب طولی (سازمان برنامه و بودجه ایران)
- ۶۶ (۱۲-۴): حداکثر شیب طولی (TRRL)
- ۶۶ (۱۳-۴): حداکثر شیب طولی (ECAFE)
- ۶۷ (۱۴-۴): حداکثر شیب طولی (IRC)

فهرست جداول

صفحه	موضوع
۶۹	(۱۰-۴) : حداقل مسافت دید توقف (AASHTO)
۶۹	(۱۶-۴) : حداقل مسافت دید سبقت (AASHTO)
۷۱	(۱۷-۴) : حداقل مسافت دید توقف و سبقت (AASHTO)
۷۲	(۱۸-۴) : حداقل مسافت دید توقف (سازمان برنامه و بودجه ایران)
۷۲	(۱۹-۴) : حداقل مسافت دید توقف و سبقت (AUSTROADS)
۷۳	(۲۰-۴) : حداقل مسافت دید توقف و سبقت (IRC)
۷۳	(۲۱-۴) : حداقل مسافت دید توقف و سبقت طبق نوع منطقه (IRC)
۷۴	(۲۲-۴) : حداقل مسافت دید توقف و سبقت (TRRL)
۷۸	(۲۳-۴) : حداقل شعاع انحنای قوسهای افقی و حداکثر درجه قوس دایره (AASHTO)
۷۹	(۲۴-۴) : حداقل شعاع انحنای قوسها (BCEOM)
۸۰	(۲۵-۴) : حداقل شعاع انحنای قوسها افقی دایره شکل (سازمان برنامه و بودجه ایران)
۸۱	(۲۶-۴) : حداقل شعاع انحنای قوس افقی باتوجه به بلندی و ضریب اصطکاک جانبی (AUSTROADS) حداکثر
۸۱	(۲۷-۴) : حداقل شعاع انحنای قوس افقی در جاده های شنی و خاکی برای بر بلند صفر٪ (TRRL)
۸۲	(۲۸-۴) : حداقل شعاع انحنای قوسهای افقی دایره شکل (IRC)
۸۳	(۲۹-۴) : حدود شیب عرضی رویه (در صد) (AASHTO)
۸۴	(۳۰-۴) : حدود شیب عرضی رویه (در صد) (BCEOM)
۸۴	(۳۱-۴) : حدود شیب عرضی رویه (در صد) (سازمان برنامه و بودجه ایران)
۸۵	(۳۲-۴) : حد اقل شیب عرضی سواره رو (AUSTROADS)
۸۵	(۳۳-۴) : حد اقل شیب عرضی شانه ها (AUSTROADS)
۸۶	(۳۴-۴) : حداقل شیب عرض سواره رو (IRC)
۸۸	(۳۵-۴) : طول تأمین بر بلندی (AASHTO)

فهرست جداول

صفحه	موضوع
۸۹	طول منحنی اتصال برای تغییر شیب عرضی (BCEOM) (۳۶-۴)
۹۰	طول لازم تأمین بر بلندی در راه روستائی (سازمان برنامه و بودجه ایران) (۳۷-۴)
۹۰	حداقل طول تأمین بر بلندی (AUSTROAD) (۳۸-۴)
۹۱	حداقل طول تأمین بر بلندی (IRC) (۳۹-۴)
۹۳	حداقل عرض مورد نیاز برای سواره رو و شانه ها (AASHTO) (۴۰-۴)
۹۴	حداقل عرض راههای روستائی (سازمان برنامه و بودجه ایران) (۴۱-۴)
۹۵	عرض سواره رو و شانه ها برای راههای دارای روسازی آسفالته (AUSTROADS) (۴۲-۴)
۹۶	حداقل عرض راههای کم آمد و شد (TRRL) (۴۳-۴)
۹۷	حداقل عرض راههای روستائی (کشور کنیا) (۴۴-۴)
۹۸	خاکبرداری یا خاکریزی و میزان سرایشی زمین (BCEOM) (۴۵-۴)
۱۰۰	مقادیر مختلف شیب شیروانی بر حسب ارتفاع خاکریزی (IRC) (۴۶-۴)
۱۰۱	مقادیر مختلف شیب شیروانی بر حسب نوع خاک مصرفی (IRC) (۴۷-۴)
۱۰۵	اضافه عرض در قوسها (سازمان برنامه و بودجه ایران) (۴۸-۴)
۱۰۶	تعریض رویه راه در قوسها (سازمان برنامه و بودجه ایران) (۴۹-۴)
۱۰۷	مقدار اضافه عرض در قوسها برای راههای دو خط (AUSTROADS) (۵۰-۴)
۱۱۰	ضرایب k بر اساس سرعت های طرح مختلف (AASHTO) (۵۱-۴)
۱۱۰	ضرایب k بر اساس سرعت های طرح مختلف (سازمان برنامه و بودجه ایران) (۵۲-۴)
۱۱۱	جهت تعیین مقدار k در قوسهای قائم (AUSTROADS) (۵۳-۴)
۱۱۲	حداقل طول قوسهای قائم بر اساس حداکثر تغییر شیب (IRC) (۵۴-۴)
۱۱۴	فاصله آزاد قائم (AUSTROADS) (۵۵-۴)
۱۱۶	حداقل فاصله دید در تقاطع (AASHTO) (۵۶-۴)
۱۱۷	فاصله دید لازم در تقاطع ها (سازمان برنامه و بودجه ایران) (۵۷-۴)
۱۱۸	حداقل فاصله دید در تقاطع ها (IRC) (۵۸-۴)

فهرست جداول

صفحه	موضوع
۱۲۹	۴-۵۹) : غلطکهای مناسب برای متراکم نمون انواع خاکها
۱۳۱	۴-۶۰) : حالت‌های مختلف مخلوط‌های خاک
۱۳۵	۴-۶۱) : دانه بندی مصالح زیراساس با روش T-27 آشتو.
۱۳۷	۴-۶۲) : دانه بندی مصالح زیر اساس به روش (BCEOM)
۱۳۷	۴-۶۳) : مقادیر مجاز حد روانی و دامنه خمیری مصالح شنی
۱۳۸	۴-۶۴) : حدود ضرایب نفوذ پذیری مصالح مختلف
۱۳۹	۴-۶۵) : دانه بندی مصالح سنگدانه برای لایه زیر اساس
۱۴۰	۴-۶۶) : مشخصات مخلوط های ماسه - رس
۱۴۶	۴-۶۷) : دانه بندی مصالح قشر اساس
۱۵۱	۴-۶۸) : دانه بندی مصالح اساس ماکادامی
۱۵۲	۴-۶۹) : دانه بندی ریز دانه
۱۵۹	۴-۷۰) : مشخصات مخلوط‌های خاکی
۱۶۱	۴-۷۱) : مخلوط‌های مناسب برای تثبیت خاک مکانیکی
۱۸۰	۴-۷۲) : مشخصات آهک شکفته
	۴-۷۳) : حداقل مقاومت فشاری خاک اصلاح شده با آهک برای لایه زیر اساس
۱۹۲	در شرایط متفاوت
۲۱۵	۴-۷۴) : میزان سیمان مورد نیاز جهت استفاده در تثبیت خاک با سیمان
۲۱۷	۴-۷۵) : دانه بندی مصالح جهت استفاده در تثبیت خاک با سیمان
۲۱۸	۴-۷۶) : مشخصات خرد و نرم کردن برای تثبیت خاک با سیمان
۲۲۰	۴-۷۷) : حدود تقریبی سیمان مورد نیاز برای تثبیت خاک‌های ریزدانه
۲۲۳	۴-۷۸) : حدود تقریبی سیمان مورد نیاز برای تثبیت خاک‌های ماسه ای
۲۲۵	۴-۷۹) : حداکثر افت مجاز مصالح تثبیت شده با سیمان وزیر اساس تثبیت شده با سیمان
۲۲۷	۴-۸۰) : مشخصات فنی اساس تثبیت شده با سیمان (آشتو)